

*Кравченко Юлія Вікторівна,  
завідувач науково-методичної лабораторії  
суспільствознавчих дисциплін  
комунального закладу  
«Кіровоградський обласний інститут  
післядипломної педагогічної освіти  
імені Василя Сухомлинського»*

## **УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ**

Питання європейської інтеграції представлені у шкільних курсах новітньої історії поруч із темами країнознавчого характеру, географії, іноземної мови. Значення їх зумовлюється як пізнавальними освітянськими цілями, так і потребами формування в учнів свідомого ставлення до стратегічних пріоритетів України, серед яких вступ до ЄС посідає одне з головних місць.

Як засвідчує практика, учні старшої школи скоріше пам'ятають деякі факти щодо інтеграційних процесів у Європі без осмислення характеру самих процесів. Важко сприймаються питання інституційно-політичної системи, механізму прийняття рішень в ЄС, різні форми і стадії інтеграції, взаємопереплетіння політичних, правових й економічних факторів розвитку ЄС та ін. Звідси витікає необхідність визначити методологічні аспекти вивчення сучасних інтеграційних процесів загалом і євроінтеграції окремо. Слід додати, що недоліками методологічного плану є те, що процеси європейської інтеграції досить часто подаються і сприймаються учнями переважно через призму економічних, господарських, фінансових факторів, а політичні інституції чи судова система, предстають як паралельні чи окремі явища.

В методологічному плані, перш за все, слід сформулювати уявлення про актуальність питань євроінтеграції, змалювати досягнення країн-членів ЄС. Учні мусять зрозуміти:

**1.** Інтеграційні процеси в Європі, що почалися після закінчення Другої світової війни, на початку ХХІ ст. досягли значної інтенсивності і масштабів. У наявний момент в межах Європейського Союзу об'єдналися 28 держав-членів з населенням близько 507 млн. чол.

**2.** На базі господарських організацій держав-членів ЄС створений гігантський народногосподарчий комплекс, який протягом тривалого часу демонструє швидкі темпи розвитку, забезпечуючи високий рівень життя, добробуту і соціального захисту населення.

**3.** Досягнення соціальної ринкової економіки зумовлені глибокими демократичними перетвореннями, сталими структурами громадянського суспільства і захисту прав людини.

Європейський Союз (ЄС) – European Union (EU) – це об'єднання країн Європи, які через створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики й діяльності мають на

меті забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість держав-членів. Держави ЄС створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень для того, щоб рішення в певних сферах загальних інтересів могли ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. ЄС не спирається на жодну з моделей національної держави: не є ані федерацією, ані конфедерацією, а винятковим зразком об'єднання, у якому держави-члени виступають як незалежні та суверенні суб'єкти, які об'єднують свої можливості у багатьох сферах, де мають спільні інтереси. Поняття «Європейський Союз» запроваджено із дня вступу в дію Маастрихтського договору про Європейський Союз (01.11.1993 р.), як поєднання наднаціональної (Європейська Спільнота) і міжурядових складових. Європейський Союз, на відміну від Європейських Спільнот, не є юридичною особою [3].

Отже, Європейський Союз треба сприймати як єдиний організм у поєднанні усіх його інтеграційних складових – економічних, соціальних, політичних, правових. Національні держави, що входять до його складу, разом з тим, залишаються незалежними та суверенними.

Об'єднання суверенності держав-членів означає, що вони делегують частку власних повноважень в прийнятті рішень європейським інституціям, які створені для того, щоб рішення з конкретних питань, які мають спільний інтерес, затверджувались демократичним шляхом на європейському рівні.

Ці завдання вирішує політична (інституційна) система ЄС, яка демонструє високий ефект функціонування. Вона містить у собі основні політичні інституції, які мають досить складний характер і унікальну специфіку, а саме: сполучення наднаціональних, національних і субнаціональних інституцій і організацій. Основними інституціями серед них є: Європейська Рада, Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейська Комісія.

**Європейський Союз** є політичним, економічним і культурним об'єднанням з ознаками конфедерації [1], до якого входять 28 європейських держав з населенням понад 507 млн. людей.

**Країни-члени Європейського Союзу** – країни, що приєднались до Європейської економічної спільноти, починаючи з 1958 року. Спершу Європейський Союз був заснований шістьма країнами (Франція, Італія, Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Люксембург), але після цього відбулось сім етапів послідовного розширення ЄС, що наразі нараховує **28** членів.

#### **Хронологія вступу країн до ЄС**

**1957 рік:** Бельгія, Німеччина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція;

**1973 рік:** Великобританія, Данія, Ірландія;

**1981 рік:** Греція;

**1986 рік:** Португалія, Іспанія;

**1995 рік:** Австрія, Фінляндія, Швеція;

**2004 рік:** Латвія, Литва, Естонія, Мальта, Польща, Словаччина, Словенія, Чехія, Угорщина, Кіпр;

**2007 рік:** Болгарія, Румунія;

**2013 рік:** Хорватія.

**На даний момент три країни мають статус кандидатів на вступ до ЄС** Македонія, Туреччина, Чорногорія.

Представництво Європейської Комісії в Україні було відкрито в центрі Києва у вересні 1993 року. З 1 грудня 2009 року (після набуття чинності Лісабонського договору) Представництво Європейської Комісії перетворилося на Представництво Європейського Союзу в Україні.

Внаслідок політики розширення, ЄС отримав спільні кордони з Україною 1 травня 2004 року, коли до союзу приєдналися десять країн, у тому числі Польща, Угорщина, Словаччина. Наразі спільна протяжність кордонів України та ЄС становить *1390,742 км*.

Протягом багатьох років **правовою основою відносин між Україною та ЄС** є Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 р.). Ця угода започаткувала співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС. Україна співпрацює з ЄС в рамках проекту «Східне партнерство», одним із завдань котрого є підготовка до вступу України до Європейського Союзу.

Також, напрямок до членства у Євросоюзі занотований у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>), стаття 11 якого зазначає, що «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі»;

В листопаді 2013 року на саміті у Вільнюсі очікувалось підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак, 9 листопада в Росії відбулася таємна зустріч президентів Януковича і Путіна, зміст якої залишається невідомим. Після цього українська влада різко змінила риторику і 21 листопада 2013 року Кабінет міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання угоди з Євросоюзом. Внаслідок цього, по всій Україні розпочались масові акції протесту.

21 березня 2014 року, була підписана політична частина угоди асоціації з Європейським Союзом. Економічну частину угоди було Про засади внутрішньої і зовнішньої політики підписано 27 червня 2014 року.

Процес взаємовідносин України з ЄС є тривалим, про що свідчить хроніка відносин з ЄС:

- 1991 — Декларація ЄС щодо України.
- 1992 — Перша зустріч Україна-ЄС на найвищому рівні.
- 1993 — Підписана угода між Європейськими співтовариствами та Україною про торгівлю текстильними виробами, відкриття представництва Комісії Європейських Співтовариств в Україні.
- 1994 — Верховна Рада України ратифікувала Угоду про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС.

➤ 1995 — Перше засідання Спільного комітету Україна-ЄС, створення представництва України при Європейських Співтовариствах.

➤ 1996 — Європейський Союз визнав за Україною статус країни з перехідною економікою. Радою Міністрів ЄС прийняла план дій щодо України.

➤ 1997 — Перший Саміт Україна-ЄС (Київ), підписано угоду між Європейським Співтовариством по вугіллю та сталі та урядом України про торгівлю сталеливарними виробами.

➤ 1998 — набуття чинності угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, Україна офіційно заявила про прагнення набути статусу асоційованого членства в ЄС, прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 852 про запровадження механізму адаптації законодавства України до ЄС. Другий саміт Україна-ЄС (Відень).

➤ 1999 — Третій саміт Україна-ЄС (Київ), ЄС підтвердив намір сприяти вступу України до СОТ, початок роботи щодо запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

➤ 2001 — Четвертий саміт Україна-ЄС (Ялта).

➤ 2002 — П'ятий саміт Україна-ЄС (Копенгаген).

➤ У квітні 2004-го року на саміті Україна-ЄС євро-очікування України були підірвані у зв'язку з неотриманням статусу країни з ринковою економікою від ради міністрів ЄС. Однак це сталося до Помаранчевої революції.

➤ 2005 — Рада Європейського Союзу надала Україні статус країни із ринковою економікою, черговий саміт.

➤ 2006 — саміт ЄС-Україна, Хельсінкі.

➤ 2007 — саміт ЄС-Україна, Київ.

➤ 5 березня 2007 — розпочато переговори про укладення нової посиленої угоди на заміну Угоди про партнерство та співробітництво.

➤ 2008 — Набуття чинності угодами про спрощення візового режиму та реадмісію між Україною та ЄС, саміт ЄС-Україна (Евіан).

➤ Вересень 2008 — під час паризького Саміту Україна-ЄС досягнуто компромісне рішення щодо назви нової посиленої угоди як Угоди про асоціацію.

➤ 7 травня 2009 — Україна стала учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство»

➤ 16 червня 2009 — під час засідання Ради з питань співробітництва Україна — ЄС політично схвалено «Порядок денний асоціації Україна — ЄС».

➤ 25 лютого 2010 — Європарламент схвалив резолюцію про ситуацію в Україні в якій, зокрема, визнається право України на приєднання до ЄС. Також Єврокомісії надається мандат задля роботи над «дорожньою картою» безвізових подорожей між Україною та країнами ЄС.

➤ 2011 — саміт ЄС-Україна, Київ.

➤ 2013 — саміт ЄС-Україна, Брюссель. На саміті було ухвалено спільну заяву, в якій зазначено, що Україна «рішуче налаштована

виконувати» передумови ЄС для того, щоб сторони змогли підписати Угоду про асоціацію та зону вільної торгівлі.

➤ 21 листопада 2013 Кабінет міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання УА з Євросоюзом, внаслідок цього по всій території країни виникли масові демонстрації, проти призупинення процесу євроінтеграції. 24 листопада у Києві відбулась масова акція протесту, в якій взяли участь понад мільйон людей.

➤ 21 березня 2014 року у Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС за участі українського прем'єр-міністра Арсенія Яценюка.

➤ 27 червня 2014 року — Президент України Петро Порошенко підписав другу (економічну) частину Угоди про асоціацію з ЄС.

➤ 16 вересня 2014 року Європейський парламент ратифікував Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом синхронно з Верховною Радою України (у вигляді телемосту технологією Skype).

➤ 31 листопада 2014 р. вступило в силу тимчасове застосування Угоди про Асоціацію.

➤ 23 лютого 2017 Верховна Рада ратифікувала Угоду між Урядом України і Європейським Союзом про участь України у програмі COSME.

27 червня 2014 року Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу заявив, що Угода про асоціацію є початком вступу України в ЄС. Того ж дня Комісар ЄС з питань розширення Штефан Фюле заявив, що він вірить у майбутнє членство України в ЄС.

Щоб приєднатися до Євросоюзу, держава-заявник має задовольняти політичним і економічним умовам, загальновідомим як Копенгагенські критерії (в честь минулого в Копенгагені саміту 1993 року): демократичний уряд, що визнає верховенство закону і відповідних свобод та інститутів. Відповідно до Маастрихтського договору кожна поточна держава-член, а також Європарламент повинні прийти до згоди з приводу будь-якого розширення.

Вступ до ЄС відбувається в кілька етапів:

1. Підписання Угоди про асоціацію;
2. Включення в офіційну програму розширення ЄС;
3. Подача заявки на вступ;
4. Отримання статусу кандидата в члени ЄС;
5. Вступ до ЄС.

Україна знаходиться на першому з цих етапів

ЄС відкрив кордони для України: Рада Європи схвалила рішення про внесення України до переліку країн, громадянам яких скасовуються візові вимоги. Документ було підписано 17 травня, а сам безвіз набуває чинності за 20 днів.

Нагадаємо, як повідомляв «Главком», раніше за відповідне рішення проголосував Європарламент. Безвіз для українців підтримала більшість депутатів. А до того комітет Європейського парламенту з громадянських

свобод, юстиції та внутрішніх справ затвердив проект резолюції щодо безвізу для України.

Вже починаючи з літа 2017 року без візи можна буде відвідати практично будь-яку країну ЄС. Виняток – Великобританія та Ірландія, які є членом Євросоюзу, але не входять до складу Шенгенської зони.

Але без «штампу» в паспорті можна буде відвідати інші країни, які не є членами ЄС, але входять до Шенгенської зони:

- Ісландію;
- Ліхтенштейн;
- Норвегію;
- Швейцарію.

Тим, хто захоче потрапити в Європу без візи, потрібно пам'ятати про обмеження, які накладають європейці на спрощену систему перетину кордону ЄС для українців.

• **По-перше**, без візи до Євросоюзу можна потрапити тільки з біометричним паспортом.

• **По-друге**, віза не потрібна виключно при короткострокових поїздках – до 90 днів за півроку. Якщо ви пробудете довше, то вам узагалі можуть заборонити в'їзд на територію ЄС.

• **По-третє**, безвізова поїздка виключає можливість працевлаштування в Європі. Якщо ви хочете поїхати до ЄС, щоб знайти роботу, отримати візу таки доведеться.

• **По-четверте**, ви можете їхати на навчання до Євросоюзу без візи, тільки якщо навчання триває не довше 90 днів. Інакше знову ж таки потрібна віза.

Біометричний паспорт завжди має чип. Про те, що документ є біометричним, свідчить спеціальний логотип. Якщо ваш паспорт не має такого логотипу, ви не зможете перетинати кордон з ЄС без візи.

Щоб потрапити до ЄС без візи, вам може вистачити лише біометричного паспорта. Але на практиці на кордоні у вас мають право попросити документи, які підтверджують вашу платоспроможність та належні умови перебування. Також вас можуть запитати про мету поїздки.

Термін перебування в країнах ЄС без візи обмежений. Ви можете лишатися в Євросоюзі 90 днів протягом 180-денного терміну. Іншими словами, протягом півроку можете провести у Європі за сукупністю три місяці.

Для кращого розуміння – приклад. Припустимо, ви в'їхали до ЄС 1 січня. Це означає, що у період до 30 червня ви зможете провести в Європі 90 днів. Після того, як ви вичерпаєте свій ліміт, доведеться чекати наступного півріччя.

При цьому кількість перетинів кордону України з ЄС не обмежується. Ви можете хоч щодня їздити до ЄС і назад. Головне – не перевищувати обмеження: 90 днів на півроку.

Лишитися в Європі довше, ніж 90 днів, без візи неможливо. Якщо вам бракує безвізового ліміту, доведеться таки отримувати «штамп» у паспорті – наприклад, навчальну або робочу візу.

А ось якщо ви перебуваєте в ЄС із візою, термін дії якої закінчується, ви можете залишитися в Європі ще на 90 днів.

Байдуже, де ви перебуваєте: у США, Австралії або Туреччині. Ви зможете подорожувати до ЄС без візи з будь-якої країни світу, маючи український біометричний паспорт.

### **Яка вірогідність того, що до ЄС не пустять без візи**

Напевно казати ще зарано, але українці можуть орієнтуватися на досвід Грузії, яка нещодавно також отримала безвіз від Європи і вже користується його перевагами. За місяць за спрощеною процедурою до Євросоюзу потрапило близько 11700 грузинів. Відмову отримали 26 людей, тобто 0,2%.

### **Скільки грошей треба мати, щоб пустили без візи**

У різних країнах Європейського союзу діють різні вимоги. Наприклад, щоб потрапити до Франції, вам може знадобитися 65 євро на добу, а ось у Німеччині може вистачити 45 євро. Детальну таблицю з даними по країнах ви можете знайти за посиланням [https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/borders-and-visas/schengen/docs/reference\\_amounts\\_table\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/borders-and-visas/schengen/docs/reference_amounts_table_en.pdf)

Для того, щоб підтвердити свої статки, не треба мати виписку з банку. Вистачить чека з банкомату.

Отже, в методологічному аспекті учні мусять усвідомити, що сучасний етап Європейської інтеграції пов'язаний з діяльністю Європейського Союзу (з 1993 року). ЄС уособлює своєрідний союз незалежних держав-суб'єктів, який має ознаки різноманітних державних утворень, але не є ані федерацією, ані конфедерацією. Особливість його функціонування полягає у примхливому сполученні наднаціональних і субнаціональних інституцій ЄС із відповідними інституціями національних держав-членів.

Наднаціональні інституції ЄС (Європейська Рада, Єврокомісія, Європарламент, Рада ЄС, Верховний Суд та ін.) поєднують у своїй діяльності законодавчі, виконавчі, контролюючі та судові функції і спрямовані на відпрацювання і розв'язання будь-яких економічних, господарських, фінансових, політичних, правових, зовнішньополітичних, стратегічних, воєнних, освітніх та інших політик в інтересах Спільноти.

Говорячи про сучасний стан ЄС, а саме: опитування постійно засвідчують, що більшість європейців цінують основні переваги європейської інтеграції, але стурбовані деякими напрямками діяльності та змінами в ЄС. «Втім, - як засвідчує великий знавець і історик ЄС Десмонд Дайнен, - у добу швидкої глобалізації та поширення загальної непевності, європейська інтеграція видається важливішою, ніж будь-коли. Те ж прагнення безпеки та економічного добробуту, яке надихало засновників Європейської Спільноти, лежить сьогодні в основі ЄС, хоча регіональні й глобальні обставини докорінно змінилися» [4, 17-18].

На теперішній час створені умови для ознайомлення європейської спільноти з Україною, шляхом надання інвестицій, розвитку туристичної сфери. Європейська інтеграція України це шлях глибинних реформ у всіх основних сферах суспільного, політичного та економічного розвитку нашої країни. Всі зазначені реформи повинні призвести до того, що Україна повинна перетворитися в економічно і соціально розвинену країну з Європейськими цінностями.

#### **Список використаних джерел**

1. Україна і Європейський союз [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Україна\\_і\\_Європейський\\_Союз](https://uk.wikipedia.org/wiki/Україна_і_Європейський_Союз)
2. Безвізовий режим: як це працюватиме. - [електронний ресурс] <http://glavcom.ua/publications/bezvizoviy-rezhim-rano-raditi-koli-chekati-ta-yak-bude-pracuyvati-374775.html>
3. Мудрий Я.М. Словник-довідник термінів з Європейської інтеграції. За загальною ред. М.Н. Бойцуна, Я.М. Мудрого, О.М. Рудіка. – К: Мілленіум, 2009. – 588 с.
4. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англ.-К.: «К.І.С.», 2006. – 696 с. [С. 123-124].